עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' ו ופ"ד מהל' סנהדרין הל' יב ופ"ב מהלכות מלכים הלכה ד:

עה ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף כא [וסי' ד סעי' כג]:

עו ג מיי' שם ופט"ו הל"ט סמג לאוין קו טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף כא:

עז ד מיי' פ"ב מהלכות נחלות הל' יד [ופט"ו מהלכות איסורי ביאה הל' טו] סמג עשין צו טור ש"ע ח"מ סי' רעז סעיף יב [אה"ע סי' ד סעי' כט]:

עח ה מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה טו סמג לאוין קיח:

עט ו [מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' ד] טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ט:

◆

מוסף תוספות

תוס' ר"י הזקן

גמרא

האי קרא רישא בכהן גדול וסיפא בכהן הדיוט אמר ליה אין וכתב קרא הכי אמר ליה אין דכתיב [1]ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' [ה]והלא [א]אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד אלא נר אלהים טרם יכבה בהיכל ה' ושמואל שוכב במקומו [2]והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו מכהן אין מישראל לא הכי קאמר מכהן יקחו משאר כהנים יקחו תניא נמי הכי מכהן יקחו משאר כהנים יקחו רבי יהודה אומר מן המשיאים לכהונה יקחו רבי יהודה לטעמיה דאמר בת גר זכר כבת חלל זכר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו: ר' יוסי אומר אף גר שנשא גיורת: אמר רב המנונא משמיה דעולא הלכה כרבי יוסי וכן אמר רבה בר בר חנה [ו]הלכה כרבי יוסי ומיום שחרב בית המקדש [ז]נהגו כהנים סילסול בעצמן [ב]כרבי אליעזר בן יעקב אמר רב נחמן אמר לי הונא בא לימלך מורים לו כרבי אליעזר בן יעקב [ג]נשא אין מוציאים אותה ממנו כרבי יוסי:

מתני' האומר בני זה ממזר אינו נאמן ואפילו שניהם [ח]מודים על העובר שבמעיה ממזר הוא אינם נאמנים רבי יהודה אומר [ד]נאמנים:

גמ' מאי ואפילו שניהם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא איהו דלא קים ליה אלא אפילו איהי דקים לה לא מהימנא ולא מיבעיא היכא דאית ליה חזקה דכשרות דלא מהימני אלא אפילו עובר נמי דלית ליה חזקה דכשרות לא מהימני: רבי יהודה אומר נאמנים: [ט]כדתניא [3]יכיר יכירנו לאחרים מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור [י]וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן אדם לומר [כ]זה בן גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב יכיר אלא לרבנן [ל]יכיר למה לי בצריך הכירא למאי הלכתא לתת לו פי שנים פשיטא למה לי קרא מגו דאי בעי מיתבא ליה מתנה מי לא יהבי ליה בנכסים שנפלו לאחר מיכן ולרבי מאיר דאמר [מ]אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [נ]יכיר למה לי [ס]שנפלו לו כשהוא גוסס:

מתני' [ע]מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלך הוא וקדשה אם שלו קדמו קידושיו קידושין ואם של שלוחו קדמו קידושיו קידושין ואם אינו ידוע שניהם

רש"י

האי קרא רישא בכ"ג. דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתיה אלא בכ"ג: **וסיפא בכהן הדיוט.** דקאמר בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו וקס"ד דה"ק שיהא אלמנה ממיוחס הראוי להשיא לכהונה כדדריש ליה רבי יהודה לקמן מן המשיאים לכהונה ואלמנה שתהא מותרת לכהן לא משכחת לה אלא בכהן הדיוט והיכי מיפסק קרא ממילא: **וכתב קרא הכי.** בתמיה דלא פריש ביה בהדיא דבגברא אחרינא בעי לאישתעויי: **ושמואל שוכב בהיכל ה'.** הדא מילתא משמע ועל כרחך מפסקינן ליה ושמואל שוכב במקומו בבית משמר הלוים שהיו שומרים את הבית וכן תרגם יונתן בעזרת ליואי והיכל אגב קאי שהמנורה היתה בהיכל משכן שילה: **מכהן אין.** אם היתה אלמנת כהן תינשא לכהן אלמנת ישראל לא בתמיה הרי לא הוזהר כהן הדיוט על אלמנה: **משאר כהנים יקחו.** לפרושי אתא דבכהן הדיוט קאי והכי קאמר והאלמנה אשר תהיה אלמנה אפילו מישראל משאר כהנים שאינו כהן גדול יקחו [ס]אותם: **מן המשיאין לכהונה.** אלמנת אדם שראוי להשיא בתו לכהונה יקחו למעוטי אלמנת גר ורבי יהודה לטעמיה דאמר לעיל דאיירי יחזקאל אסמכתא בבת גר זכר דכתיב מזרע בית ישראל כל זרע [ע]בהאי קרא אורי לן אסמכתא דפוסל אשה בביאתו: [פ]**וכל שאי אתה נושא בתו.** כגון גר שפירשתי לך בכר אי אתה נושא אלמנתו: **סילסול.** מעלה: **נשא.** בת גר וגיורת אין מוציאין מידו: **מתני' ממזר הוא.** שנולד לו מחייבי כריתות: **אינו נאמן.** דקרוב הוא אצלו ואינו כשר להעיד עליו: **ואפילו שניהם.** [ק]האב והאם אומרים על עובר שבמעיה ממזר הוא שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר אינן נאמנין ובגמרא פריך מאי אפי' מאי רבותא דסיפא מדרישא: **רבי יהודה אומר** [ש]**נאמן.** ארישא נמי פליג. בגמרא יליף טעמא: **גמ' לא מבעיא איהו.** האב דלא קים ליה אם ממנו נתעברה או מאחר: **לא מהימנא.** דלא מיפסל אלא בעדות גמורה: **ולא מיבעיא היכא דאית ליה חזקה דכשרות.** כגון רישא שכבר יצא לאויר העולם ועד הנה הוחזק בחזקת כשר: **אינו נאמן.** אפסולא קיימי אבל לענין בכור לא פליגי: **בצריך הכירא.** קרא לבכור הוא דאתא וכגון שבא ממדינת הים ולא הוחזק לנו כבכור אלא על פי אביו ופרכינן למאי הלכתא אשמעינן קרא דאביו נאמן עליו ליטול פי שנים פשיטא דנאמן ל"ל קרא: **מגו דאי בעי למיתב ליה.** כולהו נכסי יהיב ליה מהימן נמי למיתבינהו ניהליה בדיבורו בתורת בכורה: **לאחר מיכן.** לאחר שאמר לפנינו בכור הוא נפלו לו והוא רוצה לילך לדרך רחוקה ומעיד עליו שאם יפלו נכסים של אב או אחד ממורישים לפניו בחייו יטול זה בהן חלק בכורה דלהכי אי לאו דאשמעינן קרא ליכא מיגו דאי בעי למיתבינהו דהשתא לא מצי יהיב דאין אדם מקנה דשלב"ל[פ] והשתא שקיל להו בתורת ירושה: **כשהוא גוסס.** לאחר שהעיד כך אהני ליה שאם יפלו לו נכסים כשהוא גוסס שיטול זה בהן חלק בכורה ואי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו לא זכה בהן למודה רבי מאיר באומר נכסים שיבואו לי כשאהיה גוסס נתונים לך שלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לעולם לאו בר מתנה הוא. ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה דהנהו אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק[צ] והיינו ראוי שבשעת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל ראויין לבא לו ורחמנא אמר (דברים כא) בכל אשר ימצא לו: **מתני' אם שלו קדמו קידושיו קידושין.** דבטליה לשליחותיה דשליח: **ואם אינו ידוע.** אין ידוע איזה קדם:

שניהם

תוספות

האי קרא רישא בכ"ג. פירוש דכתיב אלמנה לא יקחו וסיפא בכהן הדיוט דכתיב מזרע ישראל ודרשינן שנזרעו בתוליה ומיירי בכל כהנים וקשה דמ"מ מזרע ישראל קאי נמי לכ"ג כמו לכהן הדיוט ונראה לפרש רישא בכ"ג דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתא אלא בכ"ג סיפא דקרא דכתיב והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו והיינו כהן הדיוט דוקא: **לא** צריכא בנכסים דנפלו ליה כשהוא גוסס. ופי' בקונטרס דאי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו דאי בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה לא קא זכה בהו דאפי' ר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מודה באומר נכסים שיבואו לי כשאהיה גוסס נתונים לך דלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לידו לאו בר מתנה הוא[א] דקסבר מתנה דגוסס לא מהניא אבל היכא דבא מטעם בכורה מהניא ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט בנכסים שנפלו לאחר מיתה דהא ודאי אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דיבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והיינו ראוי דבשעת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל ראויין לבא לו ורחמנא אמר בכל אשר ימצא לו משמע מתוך פירושו דנתינה דגוסס אינה כלום וכמו כן יש מדקדקים[ב] דגוסס שרמז לכתוב גט לאשתו אין כותבין[ג] דגוסס אין מעשיו כלום וקשה דבמסכת שמחות (פ"א) אמרינן הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו[ד] נדרו נדר והקדשו הקדש ומיהו ההיא יש לדחות דהתם היינו דוקא בנדר והקדש[ה] דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט[ו] אבל בעלמא לא ומ"מ קשה דאמרי' בפ' מי שאחזו (גיטין דף ע:) שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו ויתנו ואין לך גוסס גדול מזה שבודאי ימות ובפרק כל הגט (שם דף כח.) נמי אמרינן המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קיים ודייק בגמרא אמר רבא לא שנו אלא שהניחו בחזקת שהוא חולה אבל הניחו בחזקת שהוא גוסס לא יתנו דחיישינן שמא מת משמע הא אי ידעינן בודאי שעדיין הוא גוסס נותנו בחזקת שהוא קיים והוי גט אלמא דגוסס כל דבריו קיימין[ז] לכן נ"ל דודאי גוסס דבריו קיימין והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינה כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדבר פשיטא דדבריו קיימין והא דנקט גוסס ולא נקט חולה שנשתתק משום דמסתמא יתרפא[ח] ואז יהא בידו להקנות אבל גוסס אין רגילות שיתרפא[ט] וחולה נמי שנשתתק והרכין בראשו דבריו קיימין[י]:

קידשה

מסורת הש"ס

◆

תורה אור השלם

1. וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְיָ אֲשֶׁר שָׁם אֲרוֹן אֱלֹהִים: שמואל א ג ג

2. וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ: יחזקאל מד כב

3. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז

◆

מוסף רש"י

המשך בסוף המסכת